

ANN-SOFIE NILSSON:

NATO nästa

Sverige har varit alliansfritt — inte neutralt — under merparten av det dryga sekel som vi offentligt har bekänt oss till isolationismen som säkerhetspolitisk livsstil.

Det inrikespolitiska systemskiftet måste följas av ett systemskifte också i försvarsfrågor. Det är i NATO vi försvarsmässigt hör hemma, skriver Ann-Sofie Nilsson.

Neutraliteten, denne käre gamle trojänare som bara Lill-Babs och Snoddas kan tävla med i folklig popularitet i de röda stugorna, gör vi oss inte av med i en handvändning. Det är tydligt efter det senaste halvårets många motsägelsefulla uttalanden från regeringen. På något vis lyckas regeringen enligt god borgerlig tradition aldrig ta sig ända fram.

Termen neutralitet har visserligen sent omsider förpassats till den skräpkammare där den hör hemma. Få ord har missbrukats med samma intensitet som "neutral" i svenska språket. Visst har vi varit neutrala, men bara under förhållandevis korta perioder, när världen runt omkring oss stått i ljusan låga och vi valt att stå bredvid och titta på.

Under merparten av det dryga sekel när Sverige offentligt har bekänt sig till isolationismen som säkerhetspolitisk livsstil är det därför alliansfria, inte neutrala, som vi har varit. Inte heller har vi varit åsiktsneutrala — neutrala i anden — vilket socialdemokratiska regeringar då och då fick skäl att påpeka när kritiken mot deras revolutionsklädda umgängeskrets blev alltför stark.

Med sådana vänner var det inte alltid helt uppenbart att det var i Väst som vi hörde hemma i anden.

Distinktionen mellan neutral och alliansfri görs numera av det svenska folkets främsta företrädare, och för det är man tacksam.

Att Sverige nuförtiden har en regering som vet att kalla saker och ting vid dess rätta namn är trevligt och bra och välkommet. Men i sak är mycket fortfarande som förut. Elegantare formulerat, men så är också talskrivarnas skrå rikligt företrätt i

Ann-Sofie Nilsson är fil dr i statsvetenskap.

Rosenbad. Så mycket längre än till tjugiga formuleringar har vi dock inte sträckt oss.

För vad är statsministerns klatschiga svängningar om att Sverige bara försvarar sig själv annat än en elegant omformulering av gamla principer; *same procedure as last year*. Kärnan i resonemanget är densamma: beredda till mänskliga uppoffringar för andra än oss själva, i försvaret av fred och frihet, är vi självtillräckliga svenskar inte. Har aldrig varit och är det inte nu heller. Frågan är om och när vi blir det.

Lång väg kvar

En diskussion om vad som komma skall efter neutraliteten — eller alliansfriheten — antyder att detta är ett skede som är ganska omedelbart förestående, och kanske redan snudd på har inträtt. Men så är det inte. Till det säkerhetspolitiska systemskifte som efterlystes i sommarens EG-avi har vi fortfarande en bra bit att gå. En eftersläpning på försvarsfronten utgör ett lika stort problem för vår europeiska framtid som nånsin vårt budgetunderskott och höga skatter.

Ändå får man utgå från att ett systemskifte också på det säkerhetspolitiska området anses som önskvärt av regeringen. Signaler av den innebörden har levererats parallellt med uttalanden av mer traditionell innebörd. Mest av allt har budskapet om det annalkande systemskiftet formulerats mellan raderna.

Vid några tillfällen har det varit bättre ställt med tydligheten än andra. Försvarsministerns funderingar i somras i radio om att låta svenska militära förband i internationell tjänst ta steget från en rent fredsbevarande till en fredsskapande

funktion var ett av de klaraste bevisen för denna strävan. Men vid andra tillfällen har regeringen visat prov på sin nya tålang, både olycklig och oväntad av en regering full av mörkblå försvarsaktivister, att snubbla på målnöret i internationella försvarsfrågor.

Dementierna har stått som spön i backen så snart någon ur regeringen öppet nuddat vid tanken på att låta vårt land ingå i ett organiserat försvarssamarbete ens med våra högst begripliga och civiliserade europeiska grannar. Medlemskap i NATO är inte att tänka på för Sveriges del, meddelade statsministern häromsistens. Pierre Schori stämde ivrigt in.

Borgerlig tvehågsenhet

Den borgerliga tvehågsenhet gentemot världens enda överlevande militärblock, som regeringen visar i sina uttalanden är varken förståelig eller konsekvent med politiken i övrigt. Kontakterna mellan Sveriges regering och olika representanter för NATO har eskalerat rakt uppåt sedan regimskiftet och är numera täta och goda. Utrikesministern besökte nyligen NATO-högkvarteret i Bryssel, och i september blev försvarsminister Björck mottagen med öppna armar och salut i Pentagon under sitt svarsbesök till Dick Cheneys sommarvisit i Sverige.

I båda fallen var det första gången någonsin för en svensk minister. Att säga att det är på tiden är inte att ta i i överkant. Och att kommentera anledningen därtill är högst överflödigt.

Med sådana inslag i den nya regeringens resuméer bör den överväga om det inte är dags att en gång för alla, utan omskrivningar, dementier och krusiduller,

klargöra att alliansfrihetens saga nu är all i likhet med det kalla kriget och den socialdemokratiska epoken i vårt land, med allt vad den senare innebar av munkavlar och problemformuleringsprivilegier. Det finns ingen anledning att fortsätta att använda gamla regler när spelet är nytt.

Hotet mot den svenska skärgården tycks dock vara en historia utan någon ändring. Det är inte mycket annat som är sig likt i dessa dagar, men fienden är densamme som förr. Nu törs vi till och med peka ut honom.

Ingenting kan väl då vara mer naturligt än att låta det inrikespolitiska systemskiftet, som man får förmoda kvarstår på den borgerliga regeringens dagordning även efter krisuppgörelserna med socialdemokratin, ackompanjeras av ett systemskifte också i försvarsfrågor.

I den nya regeringens politik har det kommande medlemskapet i Europa högsta prioritet. Men europeiseringen av den svenska politiken kan inte gärna göra halt vid försvarsdepartementets port. Solidariteten med vår egen kontinent, som länge nog försumrats av andra krafter, kan inte och får inte ta slut när vi närmar oss det gemensamma försvaret av gemensamma värderingar.

Som regeringen är väl medveten om går det inte an att ställa krav på särlösningar av typiskt svenskt snitt om vi vill uppfattas som seriösa i vår målsättning att sent omsider omvandlas till goda och lojala europeer. Alldeles särskilt illa går det för sig just när det gäller det militära försvaret, det yttersta testet för hur det egentligen står till med vår europeiska övertygelse.

Samarbeta med NATO

Men inte heller ska vi nöja oss med några halvmesyrer. Européer är vi, det inser numera även kungens lojala opposition, men det är i NATO vi försvarsmässigt hör hemma. Det är dit våra säkerhetspolitiska ansträngningar bör dirigeras under kommande år.

Så värst märkvärdigt är nu inte det. På samma vis som det är högst naturligt för ett europeiskt land som vårt att vara medlem i den Europeiska Gemenskapen (eller snarare Unionen), lika naturligt är det att Sverige plockar fram det militära samarbetet med NATO från dess tidigare plats under neutralitetens skenheliga täckmantel.

Ett öppet svenskt försvarssamarbete med NATO vore inget annat än en kodifiering av de rutiner som bland annat förre försvarsministern, Anders Thunborg, har bekräftat existerade under samma tid när vi aldrig försatt en chans att framhålla för vår allierade omvärld att själva befann vi oss på ett så oändligt mycket högre moraliskt plan än de. Vi, som hade skådat det rosenröda pacifistiska ljuset och klarare än någon annan var förmögna att inse det förkastliga i att bruka de vapen vi inte sällan själva tillverkade och sålde på export, vi var världsmästare i moral och ännu duktigare var vi på att utöva hyckleriets ljuva konst.

Några sådana belastningar skulle ett organiserat svenskt samarbete i dag med NATO inte följas av. Den nuvarande regeringen hyser knappast några moraliserande ambitioner av det slag som vägledde dess företrädare. Regeringen kan måhända kritiseras för att vara lite feg när det gäller att ta steget fullt ut och erkänna varthän man vill; men något smusslande

om behovet och nyttan av ett nationellt försvar finner man knappast heller i de leden.

Europeiskt försvarssamarbete

Att vi bör satsa på NATO i vårt säkerhetspolitiska systemskifte innebär inte att det försvarssamarbete som äger rum på vår egen kontinent i den Europeiska Gemenskapens regi ska försummas. Det är, som andra länder demonstrerat under en handfull årtionden, fullt möjligt att verka på båda planen samtidigt.

Men man kan utan vidare fastställa var den verkliga militära handlingskraften ligger. Inte är det, skam till sägandes, i Europa, med sin eländiga nutidshistoria av blixtnabba vändningar i Mellanösternfrågan just som oljan sinade och ett evigt tjattrande, bugande och bockande innan den allierade insatsen mot Irak tog form.

Det europeiska försvarssamarbetet är viktigt och bör uppmuntras på varje vis. Solidariteten med Europa får inte känna några gränser i vare sig bildlig eller bokstavlig bemärkelse. I Maastricht meddelade de nio WEU-medlemmarna dessutom att deras samarbete med tiden ska leda till ett gemensamt försvar "förenligt med försvaret inom Atlantalliansen".

Men på det kan vi inte vänta. Vill vi ha en pålitlig vän att hålla i handen när åskan går är det tillrådligt att vi sträcker blickarna längre än till WEU.

Den logiska slutstationen

NATOs roll har ökat pö om pö alltsedan motståndarsidan föll ihop med ett dånande brak. Det är till NATO den civiliserade världen vänder sig när den vill få något utrett. NATO är redo att ställa upp med militära styrkor där FNs mandat inte

räcker till. NATO är berett att hjälpa till när ESK utökar sitt verksamhetsområde. NATO är, för svensk del, den logiska slutstationen när Sverige är i färd med att ompröva sin säkerhetspolitik.

Poängen med NATO är just att det är en försvarallians som sträcker sig över till en annan kontinent — och inte vilken kontinent som helst, utan till USA, supermakten som vann det kalla kriget genom att sopa banan med sin motståndare, och som vid två tillfällen har gripit in och klarat oss européer ur den röra som vi på alldeles egen hand tagit oss in i.

Inte heller var det med vilket vapen som helst som den sista striden vanns. En supermakt som slåss med frihetens missiler kan det inte vara helt fel att hålla sig väl med, som väl redan socialdemokraterna på sin tid konstaterade på sitt eget vis.

Kanske vi inte kan begära att få allt vad vi begär på en gång, den dag då vi har självförtroende nog att öppet bekänna vad vi önskar. Men mindre modiga än länderna i det forna Östblocket kan vi väl ändå inte vara, vi svenskar som sitter på en gedigen stormaktstradition och har en statsminister som kastar nostalgiska blickar mot de trakter som en gång ingick i det storsvenska territoriet.

Från det hållet kommer några av de länder som nu ingår i ett gemensamt försvarsforum med den Västeuropeiska gemenskapen; de baltiska staterna, Tjeckoslovakien, Polen, Ungern, Rumänien och Bulgarien.

På vår östra sida finns också Finland som har ansökt om observatörsstatus i NACC, det Nordatlantiska samarbetsrådet.

Kan de så kan vi. Till att börja med.